

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Орфіна Андрія Ярославовича за темою **«Фізична терапія осіб працездатного віку хворих на ВІЛ/СНІД з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми»**, поданої з метою присудження йому наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 227 терапія та реабілітація (галузь знань 22 Охорона здоров'я)

Дисертація Орфіна Андрія Ярославовича на тему «Фізична терапія осіб працездатного віку хворих на ВІЛ/СНІД з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми» є актуальною завершеною самостійною науковою кваліфікаційною працею, яка має теоретичне та практичне значення та в цілому відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та Наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), й може бути рекомендованою до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Актуальність обраної теми

Люди, що живуть з ВІЛ, стикаються зі значними викликами у збереженні свого фізичного, психічного та соціального здоров'я (Gatechompol S. 2021). Обмеження переміщення, зумовлені пандемією, а також реалії повномасштабної війни, разом з широким застосуванням телемедицини, додатково поглиблюють проблеми здоров'я та соціальної ізоляції серед цієї категорії населення (SeyedAlinaghi S, 2023, O'Brien K 2021). Через широке та раннє застосування антиретровірусної терапії у людей, що живуть з постала нова проблема, яка впливає на функціонування – це раннє старіння.

Світова наукова спільнота визнає, що покращення якості життя, зменшення проявів втоми, боротьба з респіраторними ускладненнями у ВІЛ-інфікованих є пріоритетними та невирішеними питаннями охорони здоров'я

(Lazarus J. V. та ін. 2023). Особистісно-орієнтований підхід у догляді за ВІЛ-інфікованими пацієнтами, який враховує не лише контроль над вірусом, а й мультиморбідність, має стати ключовим для вирішення вказаних питань (Frescura L 2023, Lazarus JV 2024, Fuster-RuizdeApodaca M. 2023).

За даними наукових шкіл Канади, США, ПАР фізична терапія може стати важливим чинником у покращенні функціонування пацієнтів з ВІЛ у довгостроковій перспективі, оскільки вона включає в себе комплекс заходів із профілактики та лікування, спрямованих на поліпшення симптомів та зменшення обмежень участі у суспільстві.

Дисертаційна робота виконана в рамках науково-дослідної теми кафедри терапії та реабілітації Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського на 2016–2020 рр. «Теоретико-методичні основи фізичної реабілітації неповносправних з порушенням опорно-рухового апарату та дихальної системи» (протокол № 8 від 19.04.2016 р.) та теми плану науково-дослідної роботи теми кафедри терапії та реабілітації Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського на 2021–2025 рр. «Удосконалення підходів до фізичної терапії осіб, які мають або можуть зазнати обмеження функціонування» (протокол № 4 від 09.02.2021).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна

Достовірність отриманих результатів забезпечено оптимальними розмірами вибірок учасників дослідження: $n=100$ на етапі вивчення якості життя; $n=60$ на етапі вивчення втоми та $n=39$ (розподілені на I дослідну групу $n=11$, II дослідну групу $n=13$ та групу порівняння $n=15$) на етапі виконання програми фізичної терапії. Достовірність даних забезпечена достатньою тривалістю експерименту, логічною і послідовною побудовою дослідження (реалізованого впродовж 2019–2024 рр. із послідовним розв'язанням завдань дослідження під час кожного із чотирьох етапів).

Дисертантом застосовано адекватні методи математичної обробки, що відповідають поставленій меті та завданням дисертації. Отримані наукові дані

та висновки підтверджені результатами коректного статистичного аналізу, що забезпечує їх обґрунтованість і достовірність.

Робота характеризується логічною єдністю. У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, коректно сформульовано його мету та завдання; вказується зв'язок дисертаційного дослідження з науковими планами, темами; подано об'єкт, предмет, методи (методики та інструменти) дослідження; означено наукову новизну та практичну значущість; наводяться дані про особистий внесок здобувача, апробацію та впровадження отриманих результатів, подано інформацію про публікації, структуру та зміст роботи. У дисертаційному дослідженні розв'язано актуальне науково-прикладне завдання щодо розробки, впровадження та оцінки програми фізичної терапії осіб працездатного віку з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми.

В першому розділі автором проведено ґрунтовний аналіз сучасних даних науково-методичної літератури, щодо клініко-епідеміологічних особливостей ВІЛ-інфекції на сучасному етапі епідемії, фізичної терапії у покращенні якості життя, синдрому втоми, функціонального стану дихальної та серцево-судинної систем, антропометричного профілю, а також особливості змін цих показників. Так, автором було встановлено, що терапевтичні вправи мають позитивний ефект та досліджувані показники. Аналіз ефективності фізичної терапії пацієнтів з ВІЛ підтвердив наявність багатьох дискусійних питань.

У другому розділі описано методи дослідження та особливості їх використання, етапи організації дослідження. У дослідженні якості життя взяли участь 100 пацієнтів з ВІЛ, у вивченні ступеню синдрому втоми – 60 пацієнтів з ВІЛ і 39 пацієнти з ВІЛ, які були залучені на етапі виконання програми фізичної терапії. Автором наведено критерії включення у дослідження та особливості розподілу учасників на підгрупи. Дослідження було виконано у 5 етапів.

У третьому розділі представлено результати аналізу досліджень медичних карт, опитувальників SF-36 та FAS, показників легеневої функції та функції серцево-судинної системи, показники антропометричного профілю,

тесту 6-хв ходьби, кистьової динамометрії, результати лабораторних досліджень. Наведено основні порушення у функціональному стані пацієнтів з ВІЛ. Проведено кореляційний аналіз факторів, які впливають на прояви синдрому втоми.

У четвертому розділі описано організаційно-методичні особливості процесу фізичної терапії тематичного контингенту. Так, автором був запропонований та розроблений базовий протокол фізичної терапії, який проходили дві групи пацієнтів-учасників дослідження. Особливість запропонованого протоколу була у використанні доступної соціальної інфраструктури. Протокол фізичної терапії включав аеробні та анаеробні вправи низької інтенсивності. Наведено результати практичної реалізації вищезазначеного протоколу. Також відображено динаміку досліджуваних показників перед початком програми фізичної терапії, через 6 тижнів та після її завершення.

В п'ятому розділі проведено аналіз отриманих результатів та їх порівняння з висновками та результатами інших досліджень, даними наукової та методичної літератури.

Висновки, сформульовані в дисертації, обґрунтовані і достовірні, повністю відповідають меті і завданням дослідження, відображають новизну і практичну значущість.

Основні результати дисертації мають достатній рівень наукової новизни: *Вперше:* проведено теоретико-методологічне обґрунтування підходів до застосування фізичної терапії у осіб працездатного віку з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми; вивчено порушення функціонального стану у осіб працездатного віку з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми; проведено дослідження зміни рівня якості життя, втоми, функціональних показників дихальної та серцево-судинної систем, антропометричний профіль до та після виконання програми фізичної терапії; розроблено програму фізичної терапії осіб працездатного віку з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми; проведено описове дослідження по вивченню бар'єрів і

факторів, які потрібно враховувати під час інтеграції фізичної терапії у мультидисциплінарну команду під час догляду за пацієнтами з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми; виділено 8 контекстуальних факторів, що домінують у житті пацієнтів з ВІЛ на стадії СНІДу: старіння, періодичні загострення ВІЛ, мультиморбідність, конкуренція пріоритетів, безперервність допомоги, стигми дискримінації, безпека ресурсів та соціальна ізоляція, які важливо враховувати під час роботи з пацієнтами з ВІЛ на стадії СНІДу. *Удосконалено:* взаємозв'язки між факторами, які впливають на рівень синдрому втоми; навчання пацієнтів з ВІЛ та їх родин за допомогою методів телекомунікації та відео зв'язку; теоретичні уявлення щодо доцільності та перспективи застосування програми фізичної терапії у осіб працездатного віку з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми. *Набули подальшого розвитку:* наукова інформація щодо важливості впровадження та застосування фізичної терапії на різних етапах лікування осіб працездатного віку з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми; положення про позитивний вплив фізичної терапії хворих з ВІЛ на стадії СНІДу на якість життя, ступінь втоми, функціональний стан дихальної та серцево-судинної систем, антропометричний профіль.

Практичне значення одержаних результатів наукових результатів полягає у впровадженні програми фізичної терапії осіб працездатного віку з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми, як складової комплексного підходу в лікуванні цієї категорії пацієнтів. Отримані результати є основою для більш раціонального наповнення занять фізичною терапією після осіб працездатного віку з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми. Практичні результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі кафедри терапії та реабілітації ЛДУФК ім. І. Боберського, зокрема, у лекційних курсах «Фізична терапія хвороб 3 тисячоліття» та «Терапевтичні вправи у ерготерапії». Програму фізичної терапії впроваджено, як елемент комплексу лікувальних заходів у КНП ЛОР «Львівська обласна інфекційна клінічна лікарня». Програма

може бути основою для забезпечення роботи мультидисциплінарної команди під час фізичної терапії осіб працездатного віку з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми. Практичний ефект роботи підтверджено відповідними актами впровадження.

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації

За результатами дисертації опубліковано 19 наукових праць, з них 3 статті у фахових виданнях, рекомендованих ДАК України, 4 статті у періодичних виданнях, включених до наукометричної бази Scopus; 12 публікацій апробаційного характеру. Кількість статей, зарахованих за темою дисертації, відповідає вимогам п.8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», проте зміст авторської програми – серцевини дисертаційного дослідження висвітлений лише в монографії, але не відображений в наукових статтях.

Статті, опубліковані після набрання чинності Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, що зараховані за темою дисертації мають активний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier).

Основні положення дисертаційної роботи оприлюднені на таких наукових конференціях: Міжнародній конференції «Молода спортивна наука України» (м. Львів – 2019), Autumn International Symposium of Health Sciences International Conference of Physiotherapy and Rehabilitation (Košice, Slovak republic – 2019), Міжнародній конференції «Молода спортивна наука України» (м. Львів – 2020), XIII Międzynarodowe Dni Rehabilitacji (Rzeszów, Warszawa – 2021), The XXVII International Scientific and Practical Conference «Multidisciplinary academic notes. Theory, methodology and practice» (Prague, Czech Republic – 2022), The XXV International Scientific and Practical Conference «Innovative trends of science and practice, tasks and ways to solve them» (, Athens, Greece – 2022), The XXVI International Scientific and Practical Conference

«Problems of science and practice, tasks and ways to solve them» (Helsinki, Finland – 2022), II Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Місце і роль фізичної терапії у сучасній системі охорони здоров'я» (Чернівці – 2023), Міжнародній науково-практичній конференції «Фізична терапія, ерготерапія: сучасні виклики та перспективи розвитку» (Чернівці – 2024), 4TH ISPC «Різноманітність та інклюзія в науковому просторі» (Варшава, Польща 2024р.).

Відповідність дисертації вимогам, що пред'являються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертаційна робота Орфіна Андрія Ярославовича за темою «Фізична терапія осіб працездатного віку хворих на ВІЛ/СНІД з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми» (науковий керівники – доктор медичних наук, професор Мазепа Марія Андріївна), є закінченою науковою роботою, яка містить нове вирішення науково-прикладного завдання щодо розробки, впровадження та оцінки програми фізичної терапії осіб працездатного віку з ВІЛ на стадії СНІДу з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми, яке забезпечує ефективний процес фізичної терапії вказаного контингенту пацієнтів за допомогою використання комбінації терапевтичних вправ, покращує якість життя та функціональний стан людей, що живуть з ВІЛ та зменшує прояви втоми. За оформленням і структурою (анотації, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел, додатки) дисертаційна робота здебільшого відповідає основним вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії (разом із тим нумерація сторінок, оформлення окремих таблиць, не відповідає вимогам; частина термінів подаються у тексті дисертації у вигляді скорочень, проте відсутні у переліку умовних скорочень).

Публічна презентація дисертації Орфіна А.Я. відбулася 30.04.2024 р. на кафедрі терапії та реабілітації Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, протокол № 15.

ВИСНОВОК. Розглянувши дисертацію Орфіна Андрія Ярославовича за темою «Фізична терапія осіб працездатного віку хворих на ВІЛ/СНІД з респіраторними ускладненнями та синдромом втоми», наукові публікації за

темою дисертації, визначивши особистий внесок автора у наукових публікаціях, опублікованих із співавторами, а також за результатами публічної презентації, вважаємо, що робота є актуальною завершеною самостійною науковою кваліфікаційною працею, яка має теоретичне та практичне значення та в цілому відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та Наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), та може бути рекомендована до офіційного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

30 квітня 2024 року

Головуюча

В.о. завідувача кафедри терапії та реабілітації

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Л.М. Ціж

